

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תרצ"א

בסעודה שלישית פרשת תצוה (זכור) תשע"ב לפ"ק

בגמרא (פגילה ב) מבואר שקורין תמיד פרשת זכור קודם לפורים, כדי להקדים זכרה לעשיה, דכתיב (אסתר ט-טז) והימים האלה נזכרים ונעשים, נזכרים היינו קריאת פרשת זכור (שם ט) ונעשים היינו מחיית עמלק ע"ש. ונראה דענינם שוין המה, דאיתא בגמרא (שם יא) רבי אלעזר פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא (קדלת יח) בעצלתים ימך המקרה, בשביל עצלות שהיה להם לישראל שלא עסקו בתורה נעשה שונאו של הקב"ה מך וכו' ע"ש. הרי דגזירת המן בא בשביל ביטול תורה, כי כל זמן שקולו של יעקב נשמע בבתי כנסיות ובתי מדרשות אין הידים ידי עשו נכיר (סג-סד), ורק בעצלתים של תורה, באים ידי עשו להשמיד ולהרוג ולאבד. ומסיבה זו בא גם כן עמלק להלחם בישראל, כדכתיב ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים (שמות יז-יח), ודרשו משום שרפו ידיהם מתורה ע"כ.

וישועתם של ישראל בימי המן בא כאשר התאמצו שוב בתורה, וכמבואר במדרש (אסתר ח-ט) שאסף מרדכי ילדי ישראל ולימד עמהם תורה, ואיתא בגמרא (פגילה טז) שאמר המן אתי מלי קומצא קמחא דיכתיב, ודחי עשרת אלפי כברי כספא דידי, שעסקו אז בתורה בהלכות קמיצה ע"ש. ולכן נאמר בישועתם ליהודים היתה אורה ושמחה וגו' (אסתר ח-ט), ודרשו (פגילה טז) אורה זו תורה, וכן הוא אומר (משל י-יב) כי נר מצוה ותורה אור ע"ש. שמתחלה היתה ליהודים אורה של תורה, ועל ידי זה באה להם אחר כך ששון ושמחה ויקר.

אמנם אבתי יש להעיר, דגם אם חיוב קריאת המגילה היה לכל ישראל ביזם י"ד, אין זה ביטול תורה של הכלל ישראל יחד, שהרי לא כל העיירות קורין בשעה אחת, ואלו מקדימין ואלו מאחרין, ובשעה שאלו קורין אלו עוסקים בתורה, ואבתי למה חלקוהו לשני ימים. ונראה דבגמרא שם פריך, ודיחיד קל, וכי תלמוד תורה דיחיד קל ממצות קריאת מגילה, והא אמר רבה בר הונא אין מועד בפני תלמיד חכם, וכל שכן הנובה ופורים. ופירשו התוספות דמשמע שמוטר להספידם אף על גב דמבטל על ידי זה מקרא מגילה, הרי דתלמוד תורה של יחיד חמור ממקרא מגילה, דכבודו של תלמיד חכם נובע ממצות תלמוד תורה של יחיד.

ובזה יש להבין מה שחכמינו ז"ל תיקנו מצות קריאת המגילה בפורים, אבל זמנו של זה לא כזמנו של זה, וכפרים ועיירות גדולות קורין ב"ד, וכרכין המוקפין חומה קורין ב"ו (פגילה ב), ולא מצינו כזאת בשום מצוה, שיהיה זמנים שונות למקצתם, ואדרבה התורה חייבה אותנו לא לתגודדו (דברים יד-ט), לא תעשו אגודות אגודות (יבמות ד). וגם מצד הסברא אין לחלקם, אף שבשושן נחו רק ב"ו, מכל מקום בכל ניצוח מלחמה, יש עיירות שכבשו תיכף בימים אחדים, ויש עיירות שכבשו אותם רק לאחר כמה ימים, ובגמר הניצוח עושין חג, ולא מחלקים זמן השמחה לכל עיר ועיר ליום שנחו מהמלחמה. ובדרשות חתם סופר (לפרים ה) כתב, בהיות כי מבטלין תלמוד תורה למקרא מגילה (שם ג), לא רצו חכמים שיבטלו כל ישראל מתורתם יום אחד, על כן חלקוהו לשני ימים, ובשעה שמקצתן קורין את המגילה, מקצתם עוסקים בלימוד התורה ע"כ. והיינו כי כל הגזירה הרי באה בשביל עצלתים של תורה, וישועתן באה על ידי ריבוי בלימוד התורה, ואיך יתקנו על זה מצוה לישראל שתגורם ביטול תורה להכלל ישראל, על כן חלקוהו לשני ימים, וזמנו של זה לא כזמנו של זה.

אמנם בביאור הגר"א (א"ח תרצ"ד) הקשה, דבברייתא זו לא נזכר כלל שדוחה מקרא מגילה, ויתכן שאין הספרו דוחה מקרא מגילה, ומה פריך. ולכן פירש דרבה בר רב הונא קאי על איסור הספר בפורים שנדחה עבור תלמיד חכם, רק שמתוך דבריו יש ללמוד שכן הדין גם לגבי מקרא מגילה, שהרי בשעת ההספר הוא מבטל מצות שמחת פורים, אלא שכבודו של תלמוד תורה דיחיד דוחה שמחת פורים, ומכיון שהמצוות של קריאת המגילה ושמחת פורים הוקשו זה לזה, דאיתקש זכרה לעשיה (פגילה ב), אם כן הספרו דוחה אף את קריאת המגילה ע"כ.

והיוצא לנו מזה שכל דיני מצות פורים שוין זה כזה. ומעתה אם תלמוד תורה דרבים של הכלל ישראל לא נדחה מפני קריאת המגילה, אם כן גם מצות סעודת פורים, ולאבסומי בפורי'א עד דלא ידע, לא דוחה תלמוד תורה דרבים. ואם היו קובעין חכמים מצות פורים ליום אחד, או קריאת המגילה ומצות שמחה שנוהגת כל היום היו מבטלים את כל ישראל מתורה יום אחד, וזה לא יתכן, כי אין דבר בעולם שדוחה תלמוד

ונראה לבאר הדברים ביתר ביאור, דבגמרא (פגילה ג) דרשו, והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור משפחה ומשפחה (אסתר

תורה רבים של הכלל ישראל, לכן קבעו לשני ימים, וזמנו של זה לא כזמנו של זה, ולא יתבטל הכלל ישראל יחד מתורתם עבור מצות פורים.

זכר דיברנו בזה (בדפוס 1 אדר העליון) דהדבר מעורר פליאה, למה מקרא מגילה תהא עדיפא על כל מצות התורה, אשר כולם נדחו עבור מצוה הרבנן של קריאת המגילה. דהן אמת שיש בזה משום פרסומי ניסא, הא גופיה קשיא, דפרסומי ניסא, ליתן הודאה על הנסים שנעשו לישראל, תהא עדיפא על כל מצות התורה, אתמהה.

וביאורנו דפרסומי ניסא אין ענינו רק ההודאה על המצב שעשה עמנו, שבגדול אהבתו לעמו יצא מחוץ לגדרי המבט להושיע לנו בדרך גם, אלא הרבה יותר ממונה בזה, והוא מה שהאריך ברמב"ן (שבת 102-101) דהענין שצוה ה' לנו לעשות זכר להנסים של יציאת מצרים, כי מעת היתה עבודה זרה בעולם מימי אנוש, התחילו הדעות להשתבש באמונה, מהם כופרים בעיקר ואומרים כי העולם קדמון, כחשו בה' ויאמרו לא הוא, ומהם מכחישים בדיעתו הפרטית ואמרו איכה ידע א-ל ויש דעה בעליון (תהלים ע"ב-א). ומהם שיוודו בדיעה ומכחישים בהשגחה, ויעשו אדם כדגו הים שלא ישגיח הא-ל בהם ואין עמהם עונש או שכר, ואמרו עזב ה' את הארץ. וכאשר ירצה האלקים בעדה או ביחוד, ויעשה עמהם מופת בשינוי מנהגו של עולם וטבעו, יתברר לכל במול הדעות האלה כולם, כי המופת הנפלא מורה שיש לעולם אלוה-מחדשו, וידע ומשגיח ויכול וכו'. ובעבור כי הקב"ה לא יעשה אות מופת בכל דור לעיני כל רשע או כופר, יצוה ה' אותנו שנעשה תמיד זכרון ואות לאשר ראו עינינו, ונעתיק הדבר אל בנינו, ובניהם לבניהם לדור אחרון כו', ולא יהיה פתחון פה לכופר להכחיש אמונת האלקים וכו'. וסיים שם, ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים, שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחוד, אלא אם יעשה המצות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריחנו ענשו וכו' עכ"ל ק.

ואם כן מצוה של פרסומי ניסא, אינו רק הודאה והכרת המצב על חסד הגם, אלא זהו שורש האמונה, שעל ידה יבחין האדם ויתאמת אצלו אמונת אלקי עולם, שיש בעלים להבירה, שמשגיח על כל עניניה, ועושה בהמבט כרצונו. וכיון ששורש הכל הוא האמונה, וכל מצותך אמונה (תהלים קס"ט), ובה חבוק והעמידן על אחת (חבקוק ב"ד) וצדיק באמונתו יחיה (מכתב כ"ד), על כן מצוה של פרסומי ניסא עולה על כל מצות התורה, וכולם נדחים המה מפני מקרא מגילה ששורשו אמונה.

והנה מצינו עוד מצוה שדוחה כל שאר המצות, והוא קבורת מת מצוה, שגם ההולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו, מטמא עצמו למת מצוה, משום דגדול כבוד הבריות (מגילה ג'). ולכאורה צריך ביאור דבשלמא כשנוגע לכבוד הבריות של חיים שדוחה לא תעשה שבתורה, יש לומר שזה נוגע לדררא של פיקוח נפש, אויל סומקא ואתי חזורא, ולשיטת התוס' (סוטה י') האיסור להלבין פני חבירו, הוא בגדר ירהג ואל יעבור דהוי כרציחה, ושפיר נדחה עבור כבוד הבריות מצוה של תורה (ולכמה פסקים רק מצוה דרבנן). אבל במת המוטל דומם, למה תהיה כבודו חשובה ממצוה, שתהא נדחה עבורו. – וגם עצם כבוד הבריות שיש בקבורתו צריך ביאור, הרי מי שיש לו חפץ חשוב, מכונה של אלפי דינרין, ואחר שימוש הרבה שנים נתקלקל ואינו ראוי עוד לשימוש, הוא זורק

התפץ לאשפה, ואין שום ביוזן להתפץ בזה, כי לא שוה עוד כלום, ולמה בגוף מת מן הצורך לכבדו ולקבורו, וכבודו דוחה עוד מצות התורה.

ונראה כי בהיות שאנו מאמינים בהשאת הנפש גם לאחר מיתה, הן בשכר ועונש, שגם גוף האדם עומד עוד ליתן דין וחשבון על כל מעשיו, וכמאמרם (פנהדרן י"א) שהקב"ה מביא את הנשמה וזורקה בגוף ודן אותם כאחד שנאמר (תהלים ג"ד) יקרא אל השמים מעל, זו נשמה, ואל הארץ לדון עמו, זה הגוף ע"ש. ואמרו (שבת י"ג) קשה רמה למת כמחט בבשר החי שנאמר (איוב י"ב) אך בשרו עליו יכאב ע"כ. והן בתחיית המתים, שגוף הזה יעמוד לתחיה, וכדאיתא בגמרא (פנהדרן י"ג) שאלה קליאופטרא מלכתא את רבי מאיר, אמרה ידענא דחיי שכבי [שהמתים חיים] דכתיב (תהלים ע"ב) ויציצו מעיר כעשב הארץ, אלא כשהן עומדים, עומדים ערומים או בלבושיהם עומדים. אמר לה קל וחומר מחמה, ומה חמה שנקברה ערומה יוצאה בכמה לבושים, צדיקים שנקברים בלבושיהם על אחת כמה וכמה ע"כ.

ואם כן כמה שאנו מכבדים את המת לקבורו, אנו קובעים בנפשיו שהאדם אינו כדגו הים וכבהמת הארץ, אלא יש השארת הנפש, דין וחשבון על כל מעשה האדם בחייו, לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים, וגופו של אדם אחר מיתתו אינו כאבן שאין לה הופכין, אלא נפשו נשאר בו, ועומד לפני דרך ארוכה לקבל שכר ועונש על כל מעשיו, ואחר זה יעמוד עוד לתחייה, ואינו ככלי שנפסד הנורק לאשפה שאין בו עוד שימוש, ולכן יש גם במת משום כבוד הבריות.

וכיון שדבר זה הוא מה"ג עקרים שבתורה, אני מאמין באמונה שלימה שהבורא יתברך שמו גומל טוב לשומרי מצותיו, ומעניש למי שיעבור על מצותיו, ואני מאמין באמונה שלימה שתהיה תחיית המתים בעת שתעלה רצון מאת הבורא יתברך שמו, אם כן כבוד הבריות של קבורת מת מצוה, קובע בנו שורשי עיקרי האמונה, לכן הוא דוחה שאר המצות, וקבורת מת מצוה קודמת לכל מצות התורה. – ולכן שתי מצות אלו, מקרא מגילה, וקבורת מת מצוה, קודמים לכל המצות, כי מקרא מגילה הוי פרסומי ניסא, שורש האמונה, אני מאמין באמונה שלימה שהבורא יתברך שמו הוא בורא ומנהיג לכל הברואים, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, וכמו כן קבורת מת מצוה הוא שורש האמונה בשכר ועונש ותחיית המתים.

וכאשר מזדמן לפני יחד, קבורת מת מצוה ומקרא מגילה, מבואר בגמרא (שם) דמת מצוה קודמת משום דגדול כבוד הבריות. והענין הוא, כי בפרסומי ניסא יש בו רק ההכרה שיש בורא עולם המשגיח, ואין העולם קדמון וכו', אבל באמונת השארת הנפש, שיש דין וחשבון ושכר ועונש, הרי על כרחך שבוה ממון גם אמונתו שיש לעולם אלוה-יודע ומשגיח, דאם אין ידיעה והשגחה, לא יתכן חשבון על המעשים ושכר ועונש, ואם כן החקיקה לנו ולבנינו שורש אמונת אלקי עולם, יש גם בקבורת מת מצוה, ועוד עדיפא מיניה, שניתוסף בו גם אמונת שכר ועונש, ולכן קודמת קבורת מת מצוה למקרא מגילה.

ולא עוד, אלא שהנסים הנעשים בעולם יתכן להיות גם על ידי בני אדם צדיקים, ודוגמת משה ויהושע שהעמידו את החמה וכו', ואמרו על

רבי שמעון בן יוחאי מה הקב"ה פוקד עקרות אף צדיקים פוקדים עקרות (שהש"ר א-ג). אמנם קבורת מת מצוה מורה גם על אמונת תחיית המתים, שזה מהש"ל מפתחות שהם רק בידו של הקב"ה, ולא נמסרו ביד שליח, דכתיב (חוקאל לז-ט) וידעתם כי אני ד' בפתחי קברותיכם (תענית ב). ולכן קבורת מת מצוה קודמת לפרסומי ניסא דמקרא מגילה, שאמונת השארת הנפש כוללת בתוכה האמונה של פרסומי ניסא, ועוד יותר מזה.

והנה ברמב"ם (יד החוקה בתחלת ספר המדע, בענף מנין המצות) כתב בזה עוד וז"ל הנביאים עם בית דין תיקנום וציוו לקרות המגילה בעונתה, כדי להזכיר שבחיו של הקב"ה והישועות שעשה לנו והיה קרוב לשועתנו, כדי לברכו ולהללו, וכדי להודיע לדורות הבאים, שאמת מה שהבטיחנו בתורה כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קראנו אליו (דברים ד-ז) עכ"ל. והיינו שמצות הפורים מעורר אותנו, מה שישאל היו או בצרה, ועל ידי ריבוי הצומות והתפלות שזעקו אל ה', היה ה' קרוב אלינו לשמוע קריאתנו, והפך להם היגון לשמחה.

ומדייק שיש להודיע לדורות הבאים שה' קרוב אלינו 'בכל קראנו אליו', דאיתא במשנה (מגילה יט) מהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה ידי חובתו, רבי מאיר אומר כולה, רבי יהודה אומר מאיש יהודי (תקפו של מדיכו), רבי יוסי אומר מאחר הדברים האלה (תקפו של הבן) ע"ש. ויש להבין מעמו של רבי מאיר שיש לקרות כולה, גם תקפו של אחשוורוש, מהו הענין בזה.

ויש לומר על פי מה שכתב בתורת משה (לפרים קסז) דהריגת ושתי היתה ההכנה להגם אחרון, והוא עיקר הנס. וסיים עלה, ואז לא היו ישראל מזובים, שהרי נהנו מסעודתו של אותו רשע, ולא היו ראויים לנס, אלא להתחייב כליה ר"ל, ובאותה שעה שמרדו בה', ריחם והכין הנס הגדול הזה, להורות נתן, בנים משחיתים, אפילו בשעה שמשחיתים בנים חביבים הם לה' (קדושין לז) עכ"ל. ולכן צריכין לקרות את המגילה כולה, כדי לעורר

אותנו איך הקדים ה' הרפואה למכה, אשר עבור אותה סעודה גופיה נתחייבו כליה ר"ל. ואם כן קריאת המגילה מאמת לנו כי ה' אלקים קרובים אליו 'בכל קראנו אליו', שגם כאשר הם בנים משחיתים, אם קורין אחר כך לה', אז הוא קרוב לשועתינו.

ובזה נראה לרמוז מה שנאמר בפרשת קריאת שמע, ודברת במ שבכתך בכיתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך (דברים ו-ז). דאיתא בגמרא (ברכות טז) ויאמר אלקים אל משה אהיה אשר אהיה (שמות ג-ה), אמר ליה הקב"ה למשה אמור להם לישראל אני הייתי עמכם בשעבוד זה, ואני אהיה עמכם בשעבוד גלויות. אמר לפניו רבונו של עולם דיה לצרה בשעתה [דיה לצרה שיתאונו בה בשעה שתבוא עליהם, למה תדאיכם עכשיו בבשורה קשה]. אמר לו הקב"ה לך אמור להם אהיה שלחני אליכם ע"כ. ודבר זה יש לנו לזכור תמיד, וללמוד מישועתן של ישראל בהגלויות הקודמות אשר ה' היה עמנו, וכמו כן הוא עמנו תמיד גם בשאר שעבוד גלויות. וכמו שאמרו (מגילה יא) ואף גם זאת בהיותם בארץ איביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם (ויקרא כו-מד), לא מאסתים בימי יוונים, ולא געלתים בימי נבוכדנצר, לכלותם בימי המן, להפר בריתי אתם בימי פרסיים, כי אני ה' אלקיהם בימי גוג ומגוג ע"ש.

והנה שם אהי"ה עולה במספרו כ"א, ואהי"ה אשר אהי"ה עולה במספרו כמספר 'בם'. והוא ודברת 'בם', שתדבר תמיד ותהיה רגיל זאת על שפתיך, כי ה' הוא אהיה אשר אהיה, כמו שעמד לנו בגלויות הקודמות כן הבטיח לנו אהיה עמכם בשעבודים הבאים אחריהם, ולזכור אשר גם כי אלך בגויא צלמות לא אירע רע כי אתה עמדי. ודברת 'בם', תדבר בזה בשכתך בכיתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך, בכל עת ובכל שעה. ודבר זה באים ימי הפורים ללמד אותנו שזוכר כי אהיה אשר אהיה, שכמו שלא מאסתים בימי המן, כן יהיה ה' אלקינו עמנו עד מלחמת גוג ומגוג, יראו עינינו בשוב ה' שבות עמו, ויגל יעקב וישמח ישראל במהרה רידן.

בסעודת מלוה דמלכה לטובת המתיבתא נחלת יעקב

מוצש"ק פרשת תצוה תשע"ב לפ"ק

אקדים במה שנהוג לקרוא לאנשים צדיקים מנהיגי ישראל בשם 'צדיק', למה בחרו אות צ' משאר כל האותיות, לקרוא אותם בשם זה. ופירשו בזה כי האות צ' בכתיבתו יש למעלה אות יו"ד על כתיפו לימינו, וזה רומז על הצדיק שנותן את כתפו להחזיק יהודי עליו, הן לעודדו ולשמחו, ולעזור לו במה שיוכל לעזור, והן בתפלתו עליו. [ושמעתי להוסיף כי לשימת האר"י ז"ל היו"ד הימנית הפוכה בתפלין, והוא להורות דגם יהודי הפוך נושא גם כן על כתפו].

והנה מנהיגי אומות העולם קורא אותם הכתוב, אלה אלופי בני עשו (בראשית לו-טז), כי באמת גם האות א' יש לו אות יו"ד על כתיפו לימינו, אבל לעומת זה בשמאלו הוא דורס על יו"ד למטה, ולכן אין זה

בפרשיות אלו עוסקת התורה במצות בנין המשכן ועשיית בגדי הכהונה. ואמר הכתוב בעשיית הארון, ועשית בדי עצי שמים וצפית אותם זהב וגו', במבעות הארון יהיו הכדים לא יסורו ממנו (כח-ג). וכבר כתבו המפרשים דבדי הארון רומזים על המחזיקי תורה, שלא יסורו מהארון, ויהיו עומדים שם תמיד לסייע להארון. וגם יש בזה הבטחה לדורות, אשר כמו שלא תשתכח תורה מישראל לעולם, כן יהיו נמצאים תמיד מחזיקי תורה שלא יסורו ממנו.

ובפרשתנו בעשיית החושן והאפוד מצינו גם כן כיוצא בה, שהחושן והאפוד צריכין להיות מקושרים יחד תמיד, ולא יזח החושן מעל האפוד (כח-כז). וראיתי לפרש מעם הדבר, ומקודם

דומה לצדיק, ורק ראשי אומות העולם, אם כי גם הם נושאים לפעמים על שכמם את אחרים, אבל מצד השנית הם בעמים גם כן, ולכן הם משולים לאות א', ואלה אלופי בני עשו.

והכתוב אומר, ולקחת את שתי אבני שהם ופתחת עליהם שמות בני ישראל, ששה משמותם על האבן אחת, ואת שמות הששה הנותרים על האבן השנית וגו', ושמת את שתי האבנים על כתפות האפוד וכו', ונשא אהרן את שמותם לפני ה' על שתי כתפיו לזכרון (כ-ט). ושוב נאמר על החושן, והאבנים תהיון על שמות בני ישראל וגו', ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו (כ-טא). הרי לנו כי הכהן גדול היה נושא על בגדיו את שמות בני ישראל פעמיים, הן על החושן על לבו, והן על האפוד על כתפיו. והוא ללמד כי לא די בזה שנושא את יהודי על לבו לחשוב עליו, אלא צריך להניח גם כתפו מתחתיו, ליתן לו כתף ולעזור לו בפועל. וזהו לא יוח החושן מעל האפוד, שהמחשבה והלב והעזרה בפועל יהיו משולבות יחדיו, ולא יהיו נפרדים. וזאת היא תעודתם של מחזיקי התורה, שיהיו תמיד הבני תורה הן על לבם והן על כתפם, להיות להם חלק בתורת ה'.

וזאת היתה הקשר והשותפות של זבולן עם אחיו יששכר, וכמו שאמר הכתוב, ולזבולן אמר, שמח זבולן בצאתך ויששכר באהלך (דברים לג-ח). וברשי"י זבולן ויששכר עשו שותפות, זבולן לחוף ימים ישכון, ויוצא לפרקמטיא ומשתכר, ונותן לתוך פיו של יששכר, והם יושבים ועוסקים בתורה, לפיכך הקדים זבולן ליששכר, שתורתו של יששכר על ידי זבולן המה (כ"ד צא-ע) ע"כ. והן ידוע גדול השכר של מחזיקי התורה, אשר חוץ ממה שיש להם חלק בתורתו של התלמיד חכם שמחזיק, יש ברכה בכל מעשה ידיו ובמסחריו, כי עץ חיים היא למחזיקים בה. אמנם לא רק הצלחה בכמות, שמתרבה הונו, אלא גם באיכות, שפרנסתו נעשית לו קל, ומונע מעצמו מירחה ומירדה, אשר בזיעת אפך תאכל לחם.

ודבר זה לימד ה' אותנו אצל זבולן שהחזיק את יששכר, וכדאיתא בגמרא (פגילה ו) שאמרו, זבולן מתרעם על מדותיו הוה [על מזלו שנמדד לו מן השמים, מדה שאינו חפץ בה] שנאמר (שופטים ה-ה) זבולן עם חרף נפשו למות, מה מעם, משום דנפתלי על מרומי שדה. אמר זבולן לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם לאחיי נתת להם שדות וכרמים ולי נתת הרים וגבעות, לאחיי נתת להם ארצות ולי נתת ימים ונהרות. אמר לו כולן צריכין לך [כל אחיך יהו צריכין לך] על ידי חלזון [חלזון עולה מן הים להרים, וצובעין בדמו תכלת, ונמכר בדמים יקרים] שנאמר (דברים לג-ט) עמים הר יקראו [מכל השבטים יתקבצו להריך לקנות שפוני ממוני חול]. ושפוני ממוני חול, תני רב יוסף שפוני זה חלזון [שהוא דבר חשוב, ספון חשוב בלשון ברייתא], ממוני זו מרית [דג שקורין מוניני"א], חול זו זוכית לבנה [היוצא מן החול, וחול של זבולן חשוב משאר חולות, וראוי לזוכית לבנה].

וכאשר נתבונן הרויח זבולן בנחלתו הרבה יותר מנפתלי, כי ליהנות מפרי השדה והרים צריכין עבודה רבה, אדם חורש בשעת חרישה זורע בשעת זריעה, וקוצר ודש וזורר ונתינתם באוצר, כמה יגיע כפיים יש בכל זה עד שהוא רואה ממנו פירות, לא כן זבולן פרנסתו קל ומצוייה, ניתן לו נחלה ימים ונהרות, ובה חלזון ומרית וזוכית לבנה, הכל מוכן בו בלי יגיעה. ושמח זבולן בצאתך, כי פרנסתך תהיה אומנות נקיה וקלה, והוא משום שיששכר באהלך, בזכות התורה שאתה מחזיק בממונך. ועל זה אמר הכתוב, זבולן עם חרף נפשו למות, שמסר את נפשו להחזיק בממונו את יששכר הממית עצמו באהלה של תורה, והוא עם חרף נפשו למות, להמקיימים אדם כי ימות באהל, וכמאמרם (ברכות כ:א) אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה, ולכן ניתן לו נחלתו בימים ונהרות, להיות פרנסתו קלה, ולא כן הוא בנפתלי, שהוא על מרומי שדה, בעבודה המפרכת את הגוף בחרישה וזריעה וקצירה.

אמנם עוד מעלה מצינו בזבולן, כי חכמי התורה הם מדקדקים על פרנסתם ומאכלם שלא תהא מעורב בהם ממון שהרויחו שלא בכשרות בגניבה ובגזילה ובאונאה, כי כח הפועל בהנפעל, ודקדקו שלא ליהנות אלא מממון יראי ה' וכידוע (עין אגרא דכלה פ' שופטים). והנה מבואר בגמרא (ש) שאמר זבולן לפני ה', רבוננו של עולם מי מודיעני [על זאת לתת לי דמים, ושמא אלו יקחו בלא דמים], אמר לו, שם יזבחו וזחי צדק [כשם שאסור גול בעולה כך לא יגולו ממך כלום, שאם ימלו שוה פרוטה בלא דמים תתקלקל הצביעה והחול, ולא יועיל כלום], סימן זה יהא לך כל הנוטל ממך בלא דמים אינו מועיל בפרקמטיא שלו כלום ע"כ.

אם כן שבט זבולן ראו בעיניהם יום יום, שממה שנוטלין בגניבה ובגזילה אין בו הצלחה, יש לו חלזון מתקלקל הצביעה, יש לו חול מתקלקל הזוכית, עד שישלם דמו. ואין ספק שהיתה זאת תמיד כנגד פניהם, גם כאשר הם עשו מסחרים עם אחרים, שלא לנגוע בממון אחרים. ולכן שבט זבולן נבחר מן השמים להיות המפרנסים את יששכר שיוכלו ללמוד תורה, ומן השמים נתנו לזבולן פרנסה כזו שיהיו שמורים תמיד מגניבה וגזילה, כי רק מממון כזה ראויים בני תורה להתפרנס, ולהתגדל לראשי סנהדרין כשבטו של יששכר.

וגם יש רמז בבדי הארון, שלא עשו אותם מזהב, הגם שהארון נושא את נושאו (פסח לה), ולא היה מתקלקל גם בהיותו זהב לבד. אלא שהתורה רצתה ללמד אותנו, אשר לא רק העשירי עם בעלי הזהב צריכין להחזיק את התורה, אלא גם העניים הפשוטים שאין להם ערך כסף צריכים להעשות בדים להארון, ואם כי סויעם לתורה מועמת, מכל מקום אם יבינו את עצמם להיות בדי הארון מחזיקי התורה בגופם ובמאודם, או וצפית אותו זהב מהור, יבוא הציפוי של זהב גם עליהם, וה' המזב ישלם להם שכרם, וימצאו עושר, כי עץ חיים היא למחזיקים בה, ובשמאלה עושר וכבוד.

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תרצ"ג

בסעודה שלישית פרשת כי תשא תשע"ב לפ"ק

בשו"ת הרמ"ע (סימן קכ) שכתב בפשיטות, שאין משיחתו דוחה לא שבת ולא יום טוב ע"ש].

ובהיות דשבות זה משה רבינו גזרה, על כן אחר שצוהו לעשות השמן המשחה ולמשוח בו אהרן ובניו, אמר לו ה' 'זאתה' דבר אל בני ישראל אך את שבתותי תשמרו, אתה מעצמך תעשה להם גדרים וסייגים כמה שצוית לך, שלא יבואו על ידו חילול שמירת שבת.

ובענין זה היה נראה לבאר הכתוב לעיל בפרשת הקודמת, ובגדי הקודש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו [למי שבא בגדולה אחריו. רש"י], למשחה בהם [להתגדל בהם, שיש משחה שהוא לשון שררה] ולמלא בהם את ידם [על ידי הבגדים הוא מתלבש בכהונה גדולה], שבעת ימים ילבושם הכהן תחתיו מבניו וגו' (כמ"ב). ונראה דיש בזה הבטחה, והוא על פי מה שכתוב בתפארת יונתן (ריש פרשת תצוה) בפירוש הכתוב, ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת, ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאותיו רוח חכמה, ועשו את בגדי אהרן לקדשו ולכהנו לי (כ"ג). כי היו הבגדים נעשים בצירוף אותיות, כאמרם (ברכות נה) יודע היה בצלאל לצרף אותיות וכו'. וכן היו הבגדים האלה נעשים בחכמה יתירה ונפלאה כעין בגדים של מעלה. ולכך כתיב וכלב כל חכם לב נתתי חכמה (ל"א), שיצטרך חכמה נפלאה לעשות הבגדים, וזהו לכבוד ולתפארת. אף גם זאת שהם לכבוד ולתפארת, כי יוקשה הלא לאו בכל דור מצויים אנשים כאלה אשר רוח אלקים בהם כבצלאל וסיעתו, ואם כן לאחר כמה מאות שנה כשיצטרך הכהן לבגדי כהונה מי יעשנו, הלא אנשים כאלה אבדו. וצריך לומר כי בגדי כהונה שנעשו אז לא בלו, רק התמידו עד ימי שלמה שהוא התחכם גם כן בחכמה. ולכן אמרו חז"ל ששלמה הוצרך לאבני אפוד, ולא מקודם לכן, כי התמידו עד אז. וזהו מופת על קדושת הבגדים שיתמידו זמן ארוך ת"פ שנים ודפח"ת. והיתה הבטחה ש'בגדי הקודש אשר לאהרן' לא יבלו ויהיו לבניו אחריו, אשר גם הם ישמשו בכהונה בבגדיו של אהרן עצמו.

אמנם יש להבין הא דרשינן (ויקרא כ"ג) ולבש הכהן מדו בד (ויקרא כ"ג), מהו מדו כמדתו, והיינו שלא יהיו ארוכין ביותר ולא קצרים ביותר אלא כמדתו של הכהן. ואם כן איך יתכן שילבשו בגדי אהרן הכהן גם לבניו תחתיו, הלא אין אחד שוה להשני כמדתו. אך לפי מה שנתבאר שהשמן המשחה היה משנה את תואר הקומה של הכהן למדה הנכונה לא ארוך ולא גויץ, אם כן היו כל הכהנים המושחים שוין תמיד בקומתם באותה מדה, וממילא היו יכולים להלביש את בגדי אהרן גם לבניו.

ויאמר ה' אל משה לאמור, ואתה דבר אל בני ישראל לאמור, אך את שבתותי תשמרו, כי אות הוא ביני וביניכם לדורותיכם, לדעת כי אני ה' מקדשכם (ל"א). וצריך ביאור כפל הלשון, דכיון שנאמר ויאמר ה' אל משה לאמור, הרי מיותר לומר 'זאתה דבר אל בני ישראל לאמור'.

ונראה דהנה חכמינו ז"ל גזרו הרבה שבותים בשבת, גדר וסייג לדברי תורה, וביניהם גזרו דאין מוין על שמא מת בשבת, וכדאיתא במשנה (פסחים סה): הוזה תוכיח דהיא משום מצוה והיא משום שבות, ואינה דוחה את השבת. וברש"י דמתחזי כמתקן גברא ע"כ. ולהלן כגמרא (ס"ג) דאית ביה גם גזירה שמא יטלנה ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים ע"ש. ומבואר בסמ"ג דגזירה זו גזר עוד משה רבינו עצמו בהיותו במדבר ע"ש (ועיין חתם סופר פ' וילך קכ"ג). ויש לומר דלכן כאשר נצטוו משה למסור מצות שבת לישראל, אמר לו ה' 'זאתה דבר אל בני ישראל', כי חזין כמה שתצוה להם על מה שאני אסרתי אותם בשבת, גם אתה בעצמך דבר אל בני ישראל אך את שבתותי תשמרו, שיש למעט אפילו מידי דמצוה כדי שלא יבואו לידי חילול שמירת שבת.

אמנם יש לזה קשר מיוחד, עם מה שצוה לו ה' מתחלה לעשות את שמן המשחה להמשכן, ואת אהרן ואת בניו תמשח וקדשת אותם לכהן לי (ל"ב). ויש לדון אי יש במשיחת כהן בשבת משום שבות כמו שגזרו על הוזה, דגם בזה יש חשש של שמא יעבירונו, וגם משום תיקון שמכשירו להכהן להיות כהן גדול. ועוד גם זאת דאיתא בילקוט (תהלים רמז תשנ) אהבת צדק ותשנא רשע על כן משחך אלקים אלקך שמן ששון מחברך (תהלים מה-ח), אמר לו הקב"ה, אהרן אהבת צדק, לצדק את בני ושנאת מלחיבן, על כן משחך אלקים. שמן ששון מחברך, שמכיון ששמן המשחה היה יורד עליו, אם היה קצור היה מאריך, אם היה שחור היה מתלבן, ואם היו פניו רעות היו משחקות, ומהו מחברך, שהיה נאה וניכר מכל אחיו שנאמר (ויקרא כ"א) והכהן הגדול מאחיו ע"כ. והכוונה הוא דאמרין בגמרא (ויקרא מה-ח) והכהן הגדול מאחיו, שיהא גדול מאחיו בגוי בכח בעושר בחכמה וכו'. ואם אין לו, אחיו הכהנים מגדלים אותו שנאמר והכהן הגדול מאחיו, וגדלהו משל אחיו ע"ש. והנה אם מת הכהן גדול, והיה בנו ממלא מקום אביו בתורה ויראה, היה נעשה כהן גדול תחתיו, וכמו שנאמר (ויקרא ל"ב) והכהן המשיח תחתיו מבניו, ובשלמא אם אינו עשיר, יכולים לגדלהו מאחיו, אבל אם חסר לו שאר המעלות, איך יתמנה לכהן גדול, אך על ידי שמשחוקו בשמן המשחה ניתוסף בו כל המעלות הללו, שגשגתה צורתו בגוי ובכח ובחכמה ע"כ. ואם כן במשיחה נעשה תיקון גדול בהכהן, ויש בו משום שבות. [ושם ראיתי

וְבוֹזָה נבוא אל המכוון, דהו שאמר הכתוב, ובגדי הקודש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו, שיהיה מדת הבגדים מכוון ומתאימים גם לבניו אחריו, ולכאורה הרי אין אדם שוה לחבירו, ואיך יהיו בגדים אלו לבניו, על זה אמר 'למשחה בהם', שעל ידי המשחה בשמן המשחה הרי נעשה קומת הבן שוה לאביו, ולכן בכל כהן גדול שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו.

וְבוֹזָה נראה לכאור מה שמצינו במחלוקת קרח שאמר הכתוב, ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם, רב לכם כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה', ומדוע תתנשאו על קהל ה' (במדבר יז-ג). ויאמר משה אל קרח וגו', ואהרן מה הוא כי תלינו עליו (יז-א). ויש להבין הלא מענתם היה הן על משה והן על אהרן, ולמה סיים 'ואהרן' מה הוא כי תלינו עליו. ונראה דהנה בתפארת יהונתן שם כתב עוד, כי הכבוד בבגדים האלו הוא, כי הבגדים צריכין להיות מכוון למדת הכהן לא קצרים ולא ארוכים, והכהן הנמשח בשמן המשחה נתגדל, ואם כן מתחלה כשעשו בגדים לכהן גדול איך אפשר לכוון מדתו כשהיה נתגדל אחר כך על ידי שמן המשחה. אמנם באמת מתחלה גם הבגדים נמשחים, וגם הם הגדילו, וזה למופת חותך שהוא מפלאות ה', כי בגדלות הכהן יאמרו שהוא במבע, כי איש אשר יגיע לבשורה טובה ומעלה, המבע מגדלו, כאמרם (משל יז-ג) שמועה טובה תרשן עצם, וכן הענין בגדלות. אבל על הבגדים לא יתכן לומר כן, וזהו לכבוד ולתפארת, כי ה' פעל במופת מופלא ע"ל.

וְאִם כן על גדולת משה היה עוד מקום לערער, שהן שאמת שמתחלה נבחר להוציא את ישראל ממצרים, ועל ידו נתן ה' תורתו, אך כל זה הוא קודם מתן תורה, אבל בעת אשר כל העדה כולם קדושים, כולם שמעו דברים בסני מפי הגבורה, אם כן מדוע תתנשאו על קהל ה', מעתה הרי כל אנפין שוין. אבל על אהרן אין לערער, שהרי בגדי אהרן שנעשו לו הם עשויין רק במופת מופלא מן השמים, שמתחלה נשתנה מדתו של אהרן להיות הכהן הגדול מאחיו, ושוב נשתנו הבגדים להיות כמדתו, אם כן יש מופת חותך מן השמים על התמנותו לכהונה גדולה, 'ואהרן מה הוא כי תלינו עליו'. הלא המשחה של הכהן גדול ששינה אותו ואת בגדיו למעלותא, יש בזה אות מן השמים שהוא הוא הנבחר מאת ה'.

וְבוֹזָה נחזור לענינינו, שאחר שצוה ה' למשה על עשיית השמן המשחה למשוח בהם המשכן וכליו, וגם למשוח בהם את אהרן ובגדיו, צוה ה' למשה על שמירת השבת שלא לעשות בו מלאכה גם לצורך המשכן, וזה כולל גם עשיית השמן המשחה שיש בזה מלאכות האסורות מן התורה בקצירה בטחינה ובלישא. אמנם אחר שנעשה בחול אין איסור מן התורה במשיחה בשבת. ולכן הוסיף לו 'ואתה' דבר אל בני ישראל לאמור אך את שבתותי תשמרו, שיעשה משה גדרים וסייגים למצות שבת, שלא יבואו לחילול שמירתה. וכן עשה משה, שכאשר גזר על הזאה בשבת משום שבות, כן גזר גם על המשחה משום שמא יעבירנה ומשום תיקון גברא.

וְזִדְדוּ שאמר ואתה דבר אל בני ישראל אך את שבתותי תשמרו, דהיינו שמושה יעשה סייג לשבת בזה שנצמדה לעיל על

המשחה, כי אות הוא ביני וביניכם לדורותיכם, משיחה זו של הכהן יהיה אות לדורות שהקב"ה בחר בכהן זה, שנעשה בו שינוי במהותו על ידי המשחה, לדעת כי אני ה' מקדשכם, שאני הוא המקדש את הכהן לכהונה במשיחה זו, ויש בזה תיקון גברא, ולכן אתה דבר אל בני ישראל שגם בזה יזהרו שלא יבואו לידי חילול שבת.

וְהִנֵּה מצות שמירת שבת כבר נאמרה להם במרה, ושוב על הר סיני בעשרת הדברות, ויש להבין למה נשנית כאן עוד הפעם (ע"י ב"רש"י). ובאמת יש שינוי כאן בפרשה, דבעשרת הדברות נאמר, ויום השביעי 'שבת' לה' אלקיך (שמות כ-ג), וכאן אמר וביום השביעי 'שבת שבתו' (לא-יז). וברש"י מנוחת מרגוע ולא מנוחת ארעי ע"כ. ויש להבין מעם שינוי הלשונית.

וְלִהְיוּ בפרשה, ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם (לא-יז), וכתב בעל המורים ר"ת אהל, דילפינן מלאכת שבת מאהל מועד (שבת כ"ג). וליהלן, בניו ובין בני ישראל א' את היא לעולם כ' ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, וביום השביעי שבת וינפש (לא-יז). ר"ת אהלך על שם וידעת כי שלום אהלך (אויב ה-ב), דדרשינן מיניה (שבת לז) הדלקת נר כליל שבת ע"כ. וגם בזה יש להבין מה מעם ניתנה מצות הדלקת הנר בשבת, ולמה נרמזו זאת בקרא וידעת כי שלום אהלך.

וּבְגִמְרָא (ב"רש"י יז) אמר רבי שמעון בן לקיש נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת, ולמוצאי שבת נומלין אותה הימנו שנאמר שבת וינפש (דרשינן ליה אוי על הנפש שהלכה לה), כיון ששבת וי אבדה נפש ע"כ. והמפרשים הקשו למה נרמזו זאת בהשבתה של תחלת שבת, הלא אבידת הנפש הוא בצאת שכיתת השבת. ובזכרון זאת (בהשמות לפרשתנו) כתב בשם הרה"ק מרן הבעל שם טוב ז"ע, שהוא להוסיף לנו אהבה ושמחה משבת קודש, בזכרנו כי אחרי כן תפסוק הנשמה יתירה הגדולה של שבת, כאשר האריך במשל ומליצה ע"ש.

עוֹד אמרו בגמרא (שם) לדעת כי אני ה' מקדשכם, אמר לו הקב"ה למשה, משה מתנה טובה יש לי בבית גנוי, ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיע אותם [לדעת, רוצה אני שתודיעם מה מתנה חשובה אני מבקש ליתן להם]. ומפרש בגמרא דהגם דבמילתא דעבידי לגלויי, הנותן מתנה לחבירו אין צריך להודיעו, מכל מקום מתן שכרה לא עבידא לאגלויי ע"כ. ויש להבין כוונת ה' שאמר על שבת שהיא מתנה 'מבית גנוי' דייקא. וגם מהו המתן שברה שהודיע משה לישראל, שאינו מבואר בפרשה.

וְנִרְאָה בהקדם דברי האר"י ז"ל (בשער הכוונות) בכיבוד התפלה (בשמונה עשרה) ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת, ושים חלקנו עמהם, כי יש צדיקים גדולים וחסידים שאינם רוצים ליהנות מאחרים, וכשיש חוטאים שצריכים לקבל עונש, אורות המצות והלימוד של אלו החוטאים ניתנים לצדיקים. ויש צדיקים שמחזיקים בהם, וכשנתקנים בעלי

ברדתו מן ההר, 'ישני לוחות אבנים הוריד בידו' לבד, וניטלו ממנו אותם כליל תפארת, הגה זהו 'מתנת חלקו' שלוקח עתה ביום השבת עב"ל.

(ודברי האר"י ז"ל מובאים גם במדבר קדמות מערכת מ' אות כג בשם ספר הליקוטים מגורי האר"י זצ"ל). ושתי הדברים של האר"י ז"ל עולות בקנה אחת, אשר הצדיק נותן בחורה המתנות שמקבל מאחרים. (ועין באוהב ישראל ובאגרא דכלה ריש פרשת ויקהל).

וזהו הענין המבואר במדרש (ב"ד י"ב-ג) ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו (בראשית ב-ג), ברכו באור פניו של אדם, קדשו באור פניו של אדם, לא דומה עור פניו של אדם כל ימות השבת, כמו שהוא דומה בשבת ע"כ. והיינו כי בשבת מחזירין לישראל השני כתרם אשר המה מאור זיו השכינה, וכאשר משה קיבל כל הכתרים קרן עור פני משה עד שלא יכלו להסתכל עליו, ולכן כל אדם בשבת יש לו אחד מששים רבוא מאורו של משה, ולכן לא דומה אור פניו של אדם כל השבוע כמו שהוא דומה בשבת.

ולכן בכניסת שבת מדליקין שני נרות, ומבואר במפרשים שזהו כנגד האברים של האיש והאשה שביחד הם עולים ת"ק מספר שני פעמים נ"ר. ולפי מה שנתבאר זה בא לרמוז, על האור היורדת בשבת על הבית, שעל כל אחד מאיר אור השני כתרם של מתן תורה. ולכן דרשוהו חז"ל (שבת לד.) מקרא וידעת כי שלום אהלך, כי אורות הכתרים הם נרמזים 'באהל', וכמו שנאמר ויקח משה את האהל, ובשבת שלום אהלך, שמחזירין לכל אדם אור השני כתרם, ורמז לאור זה מדליקין נרות בשבת. וזהו הרמז ושמו בני ישראל את השבת לעשות א"ת השבת, ר"ת אה"ל, כי לשומרי שבת מחזיר משה את האהל אשר לקח מהם, וכינוי ובין בני ישראל אות היא לעולם כ"י ר"ת 'אהלך', על שם וידעת כי שלום 'אהלך'.

והנה בחתם סופר בפרשתנו (מק) כתב לחדש, כי הנשמה יתירה שיש לאדם ביום השבת, היא אותן הכתרים שקיבלו במתן תורה, שמושה נותן לשומרי שבת ניצוץ מוחלק בתרו. ועל פי זה כתב דקודם חטא העגל לא היה בשבת נשמה יתירה, ולא יצאה ממנו במצאי שבת קודש, כי לכל אחד היו השני כתרם עמו תמיד, רק אחר שעשו העגל נתחדש זה. ודיבור האחרון שדיבר ה' עם משה רבינו בהיותו על ההר היה פרשה זו של שבת, ובאותה שעה עשו ישראל את העגל למטה, ואמר לו הקב"ה למעלה, וביום השביעי שבת 'ינפש', וי אבדה נפש, ואמר לו אחר זה תיכף, לך רד כי שחת עמך, והיינו וי אבדה נפש לך רד, כי יורידו ישראל את עדים מהר חורב, ורק בשבת יחזור להם, ובמצאי שבת וי אבדה נפש ע"כ. וגם רימז למשה עצמו, וי אבדה נפש, שנאמר כעת האלף אורות שהיו לו, ולך רד מגדולתך כי שחת עמך.

ולכן עד החטא העגל היה לישראל השני כתרם תמיד, ולא ניתוסף להם נשמה יתירה בשבת, כי היה להם זאת גם כל ימי השבוע, ויום השבת לא היה אלא יום שהיתה שבתה ממלאכה, ולכן נאמר רק וזכור את יום 'השבת' לקדשו, רק שבתה חדא. אבל כשנאמר לו פרשה זו כאן של שמירת שבת, שבאותה שעה חטאו למטה בחטא העגל,

המצות אינם מחזירין להם. ויש צדיקים וחסידים שאינם רוצים בשל אחרים, וכשנתקנים החוטאים בעלי המצות מחזירין להם. וזה כוננת ברכת על הצדיקים, ותן שכר טוב לכל הבורחים בשמך באמת ושם חלקנו עמהם, הכוונה ותן שכר טוב לכל הבורחים בשמך באמת, שאינם רוצים ליהנות משל אחרים ומחזירין אורות מצות שהפקידו בידם משל אחרים, אתה ברחמך תן להם שכר טוב על זה. ועתה מתפלל 'ושם חלקנו עמהם', שאם נגור דאורות מצותנו וחלקנו ונתנו לצדיקים, אתה במוכך שים חלקנו עמהם של אלו החסידים שאינם רוצים משל אחרים, ויחזירו לנו חלקנו ע"כ. (והובא במדבר קדמות מערכת צ' אות כד).

וכדבר הזה היה לבני ישראל עם משה עבדו הנאמן, אוהבן של ישראל, דאיתא בגמרא (שבת פח.) בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, באו ששים רבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרם [מזיו שכינה], אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע, וכיון שחטאו ישראל ירדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי חבלה [כל אחד ואחד נטל כתר] ופירקום שנאמר (שמות ל"ג-י) ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב. אמר רבי חמא רבכי חנינא בחורב מענו [הכתרים], והכי משמע את עדים אשר היו להם מהר חורב [בחורב פרקו [דמשמע נמו ויתנצלו את עדים מהר חורב] וגו'. אמר רבי יוחנן וכולן זכה משה ונטלן דסמך ליה ומשה יקח [אותו עדי, לשון אחר, את האהל, לשון בהלו נרו (איוב כט)], והוא היה קירון עור פניו] ע"כ.

וכתב בסידור השל"ה (בתפלת שב"ק) מצאתי בקונטרס דהאר"י ז"ל (שער הכוונות ענין מזמור שיר ליום השבת) וז"ל 'כוד ישמח משה במתנת חלקו' (בתפלת שב"ק), כשעלה משה אל ההר לקבל את התורה, ניתנה לו אלף חלקים אור, שהיא סוד אלפא רבתא דאדם שת אנוש, וכשעשו ישראל את העגל נאבדו ממנו בעון ישראל, ואז נשאר לו חלק אחד לבד, מכל האלף חלקים, ולכן א' דויקרא ועירא. ואמנם משה לא חטא לשיאברו ממנו, רק בעון ישראל היה זה, ולכן הקדוש ברוך הוא משלים אותו אליו משל ישראל, והם האורות והכתרים שהם עדים של ישראל שהתנצלו מהם בחורב, נטלם משה אח"כ להשלים מה שנחסר לו בעבורם (שבת פח.). ואמנם כל ערב שבת בלילה חוזר משה לקבל אותם האלף חלקים שאבד, ולוקח לסוד תוספות שבת [כנראה הכוונה לתוספות נשמה יתירה בשבת], ואז הוא מחזיר הכתרים של ישראל להם, ומאלו הכתרים יורשים ישראל תוספות שבת בכל ערב שבת. וזהו סוד ישמח משה במתנת חלקו, פי' כי ביום השבת נותנים למשה במתנה אותו החלק שניטל ממנו, והוא שמח במה שהוחזר לו. וביאור הדבר שפשיטא שישמח בו, אך הסוד הוא לאמר שאינו רוצה להשאר באותם הכתרים שלקח מישראל, כי כיון שנתנו לו את חלקו הוא שמח בחלקו, ואינו מתאוה לחלקים של ישראל, ואז הוא חוזר ליתן לישראל את חלקם, ואינו אומר אחר שאני לא חטאתי והם חטאו וכבר אני זכיתי בחלקם, א"כ אקח את שלי ואת שלהם, אמנם הוא שמח בחלקו ומחזיר להם את חלקם. כי הלא עבד נאמן קראת לו, ולכך אותם הכתרים שהופקדו בידו הוא מחזיר לבעליהן, וזהו כי עבד נאמן קראת לו ע"כ.

וביאר מהו 'מתנת חלקו' הנזכר, ואמר שהוא אותו 'כליל תפארת' אשר בראשו נתת בעמדו לפניך על הר סיני, ונאבד ממנו

עד השתא לא מב ליביה בחמרא, אמר רבא יום שביעי שבת היה, שישראל אוכלין ושותין ומתחילין בדברי תורה ותשבחות, אבל עובדי כוכבים שאוכלין ושותין אין מתחילין אלא בדברי תפלות וכו' ע"ש. וכבר הקשו דעדיין הקושיא קיימת, דסוף סוף גם קודם יום השביעי היה לבו מוב ביין, ומהו השייכות שישראל מתחילין בשבת בדברי תורה ותשבחות. אך הענין הוא, כי כן דרכן של ישראל, שכבאו יום השבת ומיתוסף גשמה יתירה, או שבת בו תשוב, ומתעורר לשוב על מעשיו שעשה כל ימי השבוע. ובני ישראל חמאו אז שנהנו מסעודתו של אותו רשע, וכתב בספר מגות הלוי דבשבת לא היו בני ישראל נכנסים לסעודתו שלא יחללו שבת בירק שבגינה (הובא גם בערות דבש ח"ב דהש"ג). וממילא בבוא יום השבת, יום של תורה ותפלה, נתנו אל לבם להתבונן מה שעשו שנהנו מסעודתו של אותו רשע, ועשו תשובה על החמא ההוא.

ולכך ביום השביעי כמוזב לב המלך ביין, היינו מלך מלכי המלכים הקב"ה, שכל מלך סתם במגילה רומז עליו, דאם כי כל ששת ימי המעשה לא מב ליביה כביכול, מפני שנהנו מסעודתו, מכל מקום ביום השביעי שיום השבת היה, וישראל מתעוררין לתשובה, על כן אז היה מוב לב המלך מלכי המלכים בהיין של תורה (עבודה זרה לה:), שישראל שבו אז לקיום תורת ה', ואז התחילה להתנוצץ ישועתן של ישראל, אשר הסיבה הראשונה היתה הריגת ושתי.

ועל זה אמר הכתוב שם, והקרוב אליו כרשנא שתר אדמתא תרשיש וגו' (א-ד). ואמרו (שם יב): אמר רבי לוי כל פסוק זה על שום קרבנות נאמר, כרשנא, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבונו של עולם כלום הקריבו לפניך כרים בני שנה כדרך שישראל הקריבו לפניך וכו' ע"ש. ופירש רש"י שהזכירו לפני הקב"ה את הקרבנות שהקריבו ישראל לפניו, לעשות להם נקמה בושתי ותבוא אסתר ותמלוך תחתיה ע"כ. והיינו כי אז נתחייבו שזנאיין של ישראל כליה מפני שנהנו מסעודתו של רשע, ולכן אז נברא הרפואה לפני המכה, והיה דיון למעלה על ישראל לזכות או לחובה, כי אם ישראל לא זוכין לישועה, אז לא יהרגו את ושתי, ולכן באו מלאכי השרת להמליץ על ישראל, כרשנא שתר וכו', כלום הקריבו לפניך קרבנות כמו ישראל.

ואמר הכתוב שוב, ויאמר ממוכן לפני המלך והשרים וגו' (א-טז). ואמרו חז"ל (שם) תנא ממוכן זה המן, ולמה נקרא שמו ממוכן שמוכן לפורענות [עומד להיות תלוי] ע"כ. כי במה שרן המן אז את ושתי להריגה, בזה הכין הפורעניות לעצמו, שתבא אסתר לבית המלך, ומוזה תצמח ישועתן של ישראל ומפלתו של המן.

ויאברו עבור זה את עדים מהר חורב, ורק בשבת קודש יוחזר להם, וחזין מהשבתה בשבת יהיה להם גם אור של נשמה יתירה מהשני כתרם, ומעתה יהיה יום השביעי 'שבת שבתון', מנוחת מרגוע, שביטה רוחנית עם שלוות הנפש, על ידי הנשמה היתירה.

ולכך נשנית למשה כעת מצות שמירת שבת, כי בהיות שאו בשעה ההוא חמא ישראל למטה בחמא העגל, והתרופה לחמא זו הוא מצות שמירת שבת, כמאמרם (שבת קה): כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כאנוש מוחלין לו שנאמר (ישעיה נב-ב) אשרי אנוש יעשה זאת וגו' שומר שבת מחללו, אל תקרי מחללו אלא מחול לו ע"כ. על כן אמר לו ה' אז בשעת החמא שיאמר לישראל, אך את שבתותי תשמרו, כי 'אך' הוא לשון צער, ועל דרך שנאמר בנח, וישאר אך נח (בראשית ו-כב) וברש"י גונח וכוחה ע"ש. ובהיות שחמאו אז ישראל אמר ה' אך, גונח על ירידתן של ישראל, והעצה לזה הוא אך את שבתותי תשמרו, ואז מוחלין גם על חמא עבודה זרה כאנוש. ועוד גם זאת, וינפש, וי אבדה נפש, שלא יהיה להם נשמה יתירה אלא בשבת, ובמוצאי שבת וי אבדה נפש.

וגרמוז זאת בתחלת כניסת שביטת השבת, כי בשעה שהשבת נכנס ורואה ומשיג האור של השני כתרם מזוי השכינה, ומרגיש קדושת הנפש של הנשמה היתירה, אז צועק וי אבדה נפש, שלולא חמא העגל הרי היה לו הרגשה זו גם בכל ימות השבוע, ולא רק בשבת, ועל ידי החמא אבדה נפש, ואין לו נועם הנשמה אלא בשבת.

וזדהו המתנה מובה שיש לי בבית גנוי דייקא, כי קדושת השבת מעורר את האדם לשוב לקונו, וכמו שרמזו בתיבת שב"ת, ש'בת ב'ז ת'שוב. והענין הוא כי בהיות שמקבל או חזרה השני כתרם שקיבלו בעת אמירת נעשה ונשמע, על כן מתעורר או באתערותא דלתתא לומר עוד הפעם 'נעשה ונשמע' עומד מוכן מעתה לקבל עול תורה ומצות מחדש. והנה על תשובת הרשעים אמרו חז"ל (סנהדרין ק): על מנשה, שעשה לו הקב"ה כמין מוחתרת ברקיע כדי לקבלו בתשובה, והממיונו מפני מדת הדין [שהיתה מעכבת שלא לקבל פניו בתשובה, ועשה הקב"ה מחתרת ברקיע והושיט ידו וקבלו בלא ידעת מדת הדין] ע"כ. ואם כן מתנת השבת היא מתנה מבית גנויו, שחותר חתירה מתחת הכסא כבוד כדי לקבל בעלי תשובה תחת כנפיו. וזהו מתן שכרה של שבת שיודיע משה לבני ישראל, לדעת כי אני ה' מקדשכם, אשר ביום הזה יבולין להתקרב לה', והקב"ה מקדש את ישראל בכח שמירת השבת שמוחלין לו על כל עונותיו.

ויש בזה קשר גם לימי הפורים, שאמר הכתוב בסעודתו של אחשוורוש, ביום השביעי כמוזב לב המלך ביין (אסתר א-ג). ובגמרא (מגילה יב): אמו

לע"ג הר"ר אברהם יוסף ב"ר יצחק ע"ה נפטר כ"ד אדר תשס"ד לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה. נתגבר ע"י בנו הר"ר יצחק אלעזר והר"ר יואל ווערצבערגער הי"ו	לעילוי נשמת הר"ר שמואל שמעון ב"ר מרדכי יצחק ע"ה נפטר כ' אדר ת.נ.צ.ב.ה. נתגבר ע"י בנו הר"ר יואל אברהם סאמעט הי"ו	נתגבר ע"י ידידיו מוה"ר ר' משה בידערמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו החתן אברהם מתת'ני נ"י למו"ט	נתגבר ע"י ידידיו מוה"ר ר' אברהם שמואל סאמעט הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו החתן יחזקאל נ"י למו"ט
נתגבר ע"י ידידיו מוה"ר ר' אייזיק מעונו הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוס בתו חתן למו"ט	נתגבר ע"י ידידיו מוה"ר ר' דוד משה סאלאמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוס בתו חתן למו"ט	נתגבר ע"י ידידיו מוה"ר ר' יצחק בר"ש ווייס הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	נתגבר ע"י ידידיו מוה"ר ר' משה צבי קליין הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למזל טוב